

AKROPOLITÁN

Filozofie pro **život** – č. 87 – 25. listopadu 2016

**„Je třeba hledat, neúnavně hledat
a nepromarnit ani tu nejmenší příležitost
k odhalení světla uprostřed tmy,
k nalezení kapky štěstí i uprostřed neštěstí,
částečky pravdy uprostřed všeho toho zmatku.“**

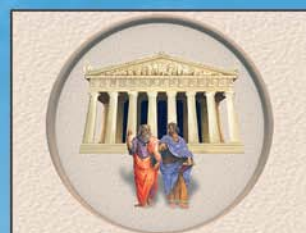
Delia Steinberg Guzmán

**SYMBOLISMUS:
TAJEMNÉ JMELÍ**

**ÚVAHY O ŘECKÉ
FILOZOFII**

n@ - BULLETIN

Filozofie pro život – č. 87 – 25. listopadu 2016

Pokud je filozofie praktická, je formativní a pomáhá nám poznat a zlepšit sebe sama. Být filozofem je způsob života, který je spojen s nejušlechtlejšími cíli lidstva.

Praktické uskutečňování lidských hodnot vytváří model aktivní kultury, která využívá kvality každého člověka, rozšiřuje mentální obzor a otevírá se všem projevům ducha.

Dobrovolnictví je přirozeným projevem ducha jednoty se životem a lidstvem a projevuje se v praxi hodnotami, jako je obětavost, závazek a hledání společného dobra.

BRNO

www.akropolis.cz/brno

HRADEC KRÁLOVÉ

www.akropolis.cz/hradec

LIBEREC

www.akropolis.cz/liberec

OLOMOUC

www.akropolis.cz/olomouc

OSTRAVA

www.akropolis.cz/ostrava

PARDUBICE

www.akropolis.cz/pardubice

PLZEŇ

www.akropolis.cz/plzen

PRAHA

www.akropolis.cz/praha

ÚSTÍ NAD LABEM

www.akropolis.cz/usti

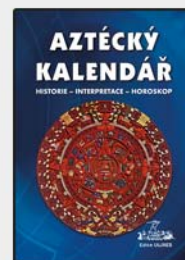
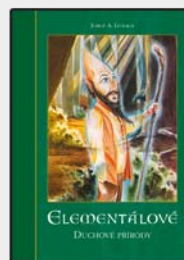
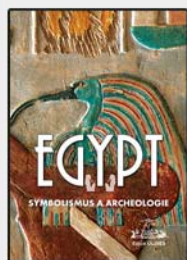
ZLÍN

www.akropolis.cz/zlin

www.akropolis.cz

KRÁSNÉ VÁNOCE S KRÁSNÝM DÁRKEM

KNIHA: DÁREK PRO DUŠI

UNIKÁTNÍ ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZY

Z CELÉHO SVĚTA WWW.VECNAKRASA.CZ

Milí čtenáři,

v ulicích a obchodech vyzývavě a v našich srdcích jemněji vstupujeme do období svátků, které jsou dnes spojeny pro většinu lidí s obdarováváním. Jim ale předcházely jiné starodávné tradice, spojené více s mystériem znovuzrození.

Tyto dvě věci se snoubí v dárku, který vám v této době přinášíme. Novou knihou, kterou jsme vydali v našem vydavatelství, můžete sebe nebo své blízké obdarovat, ale jde především o to, co obsahuje a přenáší. Říká to už její název *Tajný ideál Templářů*. I on navazuje na starodávná učení a nadčasové pravdy a oživuje je v nové podobě.

Při četbě se ponoříme do světa hodnot, pro které byli mnozí ochotni nejenom žít, ale i zemřít, pocítíme v sobě sílu hrdinů a inspiraci věčnosti. Kéž by statečnost a ušlechtilost starodávných rytířů Templu rozvibrovala naše spící srdce, protože jsou stále, a snad ještě více než dříve, zapotřebí. Milujme a obdarovávejme své bližní, ale nezapomínejme ani na ty, kteří jsou v tomto světě z různých důvodů ztraceni.

Ivana Hurytová

PRÁVĚ VYŠLA NOVÁ KNIHA

Delia Steinberg Guzmán: Tajný ideál Templářů

Poutavá kniha nás seznámí s tajemným rytířským řádem, jenž změnil dějiny Evropy, s Templáři. Tito rytíři ctností, kteří významně ovlivnili evropskou kulturu i vzdělanost, se vyznačovali mimořádnou silou zrozenou z harmonie těla a Ducha. Autorka nás provede nejen dějinami, strukturou a symboly tohoto význačného řádu, ale především nás zasáhne odhalením nadčasového Ideálu, který Templáře spojuje s minulostí i budoucností.

NEGATIVNÍ ZPOVĚĚ RYTÍŘE

Nikdy jsem neřekl nemohu.

Nikdy jsem neřekl nevěřím.

Nikdy jsem neřekl nevím.

Nikdy jsem neřekl to není má věc.

Nikdy jsem neřekl nechce se mi.

Nikdy jsem neřekl nemám náladu.

Nikdy jsem neřekl nemám sílu.

S ÚSMĚVEM JDE VŠECHNO LÉPE...

Muž, který zbožňuje mořská jídla

Muž se ptá své manželky:

Co je k večeři?

Výborná mořská ryba.

Muž se zakaboní a manželka ihned zaútočí:

Proč se mračíš, vždy jsi takový, když je něco z moře?!

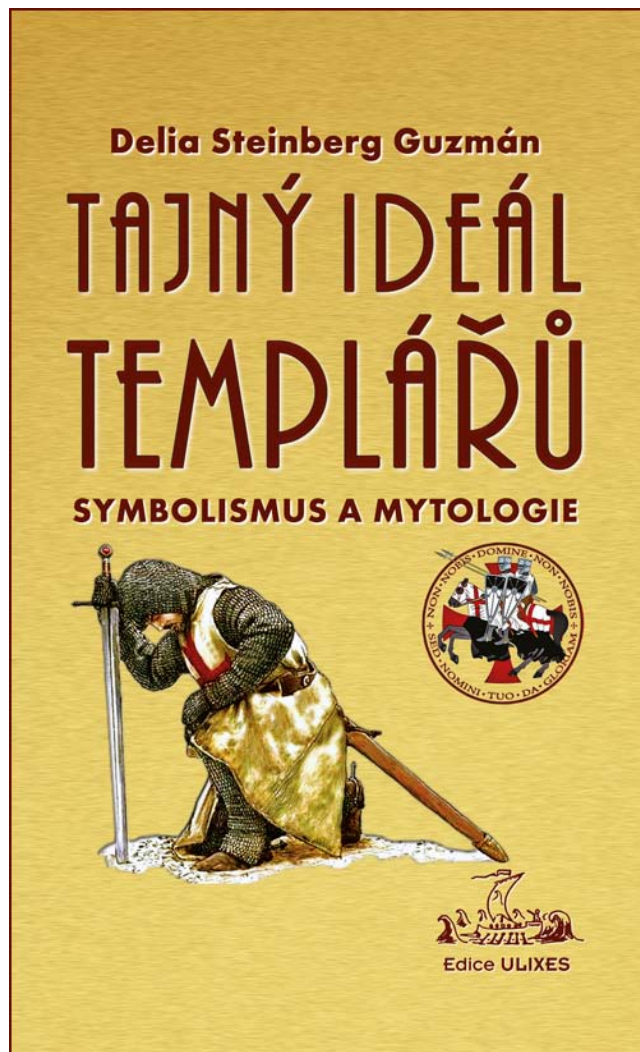
Muž na to:

Co to říkáš, já miluji vše mořské!

Žena se pochybovačně zeptá:

A co například?

Například mám nejraději, když na pláži jím řízek!

PODOBENSTVÍ

Jedna holčička vyrůstala ve velmi vzdělané rodině obklopena knihami, obrazy starých mistrů a vážnou hudbou. Líbilo se jí to, jen si vždy, když se rozdávaly dárky, přála dostat kromě knih, obrázků a poučných hraček také panenku. Takovou, co vypadá jako opravdová slečna, tu, kterou měly i její kamarádky. Ale rodičům se takové panenky nelíbily, a tak jí koupili jinou, dle svého vkusu.

Když už byla holčička skoro slečnou, zeptali se jí, co by si přála, co by jí udělalo radost. A ona odpověděla: *Mně je to jedno, ale hlavně žádnou knihu!*

Rodiče přemýšleli, kde udělali chybu. Aby ji napravili, koupili jí onu vytouženou panenku. Ale malá slečna si už s panenkami nehrála.

SYMBOLISMUS: TAJEMNÉ JMELÍ

Jmelí je v Evropě snad nejznámější rostlinou, jež byla používána k náboženským a magickým, ale i k léčebným a praktickým účelům. Jeho použití dnes známe především z prostředí keltského a germánského a posléze křesťanského, ale pro jeho mnohé dobré vlastnosti je používaly i jiné národy a kultury. Všichni jmelí známe v jeho vánoční zlaté a stříbrné podobě, ale pravděpodobně jsme viděli i kulovité keře rostoucí v korunách stromů, které jsou jeho domovem. Jmelí se svými vlastnostmi v mnoha směrech liší od většiny rostlin, které známe, a tak je i v přírodě výrazným prvkem.

Nejprve bychom mohli stručně zmínit jeho biologické charakteristiky, abychom posléze přešli k vlastnostem, které je předurčují k použití v duchovním a náboženském životě. Jmelí bílé je vytrvalý, stálezelený keřík, který dorůstá do průměru asi jednoho metru. Je takzvaně poloparazitní, protože místo kořenů má vyvinuty savé orgány (haustoria), kterými rostlina prorůstá kůrou hostitelského stromu a napojuje se na jeho cévní systém. Od stromu tak získává vodu a minerální látky, které využívá při fotosyntéze pro svůj růst. Kdyby bylo jmelí parazitem, odebíralo by stromu již asimilované živiny, a tak by ho značně oslabilo. Naproti tomu poslední výzkumy ukazují, že vztah k hostitelskému stromu je symbiotický, protože jmelí mu předává část látek, které vytváří, a tyto jej chrání před některými živočišnými škůdci a houbovými chorobami. Kmínek má krátký, pravidelně se vidličnatě větvící. Kvete od března do května drobnými žlutozelenými květy. Ty jsou samčí a samičí na různých rostlinách a vyrůstají po dvou až pěti v paždí listenů. Samčí květy intenzivně voní. Plodem je bílá nebo nažloutlá bobule, jejíž obsah je silně lepivý, což dalo jmelí i jeho latinské jméno. *Viscum album* znamená bílé lepidlo, které bylo používáno k chytání ptáků.

Pokud bychom si chtěli jmelí vypěstovat, stačí na větev, nejlépe na její spodní stranu, přitisknout, a tak přilepit zralou bobuli. Protože však jmelí vytváří více poddruhů, je třeba respektovat jeho potřebu hostitelského stromu. Nejčastější je jmelí bílé pravé (*Viscum album subsp. album*), které roste na listnatých stromech, například na lípě, topolu, jabloni, dubu a mnoha dalších. Jmelí bílé borovicové (*Viscum album subsp. austriacum*) roste na borovici a smrku ztepilém. Poslední je jmelí bílé jedlové (*Viscum album subsp. abietis*), které roste na jedli bělokoré. V přírodě jmelí pomáhají šířit ptáci, kteří přispívají i tím, že při průchodu jejich trávicím traktem získává semínko vyšší klíčivost. V České republice roste téměř na celém území. V Evropě se s ním setkáme na severu až po jižní oblasti Skandinávie, na východě po Ural a Krym, na jihu po sever Španělska, dále pak ostrůvkovitě v mírném pásmu Asie a na severu Afriky.

Česky jej poprvé popsal už Tadeáš Hájek z Hájku v překladu Matthioliho Herbáře z roku 1562. Nechme promluvit jeho krásnou češtinu: „*Mélé jest z počtu těch bylin, kteréž na zemi žádného sídla nemají, než na stromích rostou, a by je chtěl kdo saditi, neporooste. Jest jako nějaký strůmek, rozložitý, ratolestný a ušlechtilý. Ratolestky má hebké. List obdloužný, pruhovatý, tlustý nážlutlý. Jahodky má bílé jako hrách, s jakousi vodnatostí vnitřní lepkou. Semeno malé, z země, jakš povědino, nikdá neroste, než toliko na stromích.*“

JMELÍ LÉČIVÉ

Od pradávna bylo jmelí významnou kultovní a léčivou rostlinou. O tom svědčí i množství lidových jmen (jimelí, jemela, jmejli, jmel bílý, omelí, gmeil, mejlí, majlí, amala, čarodějna metla, hromová metla, hýmelí, jamela, jímelí,

mejdlí, melé, melí, mílí, muří noha, najdlí, posel bohů), přestože botanika nebyla ani rozšířenou, ani populární vědou a znalosti lidí se omezovaly na ty rostliny, které pro ně měly význam, ať už praktický, nebo magický.

Podle Matthioliho bylo jmelí lékem proti zimnici, žloutence, průjmu, souchotinám a padoucnici. Rozlišuje také jmelí i jeho použití podle hostitelské rostliny. Například hruškové jmelí usnadňuje početí i porod, jmelí z hlohu a jabloní se dávalo dětem do kolébky jako ochrana proti zlým duchům a strašidelným vidinám. Dubové jmelí se užívalo při souchotinách, žloutence, zimnici, odstraňovalo vředy a mokvající nehty, nošené na hrdle zahánělo padoucnici a formanům chránilo koně před zchvacením. Jeho zvláštní způsob života byl opředen tajemstvím.

Lidé znali účinek sušené natě na podporu plodnosti a pro těhotné ženy k udržení plodu, léčila se takto i domácí zvířata a jmelí bylo užíváno jako prostředek proti otravám všeho druhu. Jmelí se přidávalo do čajových směsí. Sbíralo se hlavně na podzim a v zimě. Odvarů se užívalo také ke snížení krevního tlaku, zmírnění arteriosklerózy,

u záchvatů a závratí, k zmírnění neuralgií a epilepsií. Dále působí močopudně, tlumí některé bolesti hlavy a působí rovněž sedativně na srdce. Odstraňuje pocity návalu krve do hlavy, zejména v klimakteriu. Reguluje vylučování žluči a ovlivňuje činnost slinivky břišní. Dále působí protirevmaticky, potlačuje zvýšenou činnost štítné žlázy a byly popsány i další účinky.

Jmelí se ve farmaceutickém průmyslu používá k výrobě léků s protinádorovou aktivitou. Známý je například homeopatický lék Iscador. V kosmetice se jeho výtažky uplatňují v krémech a emulzích určených ke zklidnění podrážděné citlivé kůže.

Jmelí je ve větším množství jedovaté, a proto také přispělo k zavedení homeopatických metod při léčení. Maximální dávka je pět gramů rostlinné drogy denně, používají se však dávky mnohem menší, většinou okolo jednoho gramu sušené drogy. Při předávkování se objevují příznaky mírné otravy a opačné působení na organismus.

JMELÍ MYSTICKÉ A MAGICKÉ

Pro staré Kelty bylo jmelí rostlinou obdařenou kouzelnou mocí. Zobrazovali jeho lístky i větévky na nejrůznějších předmětech. Nám známý zvyk zavěšovat o Vánocích jmelí jako symbol štěstí vznikl zřejmě ve Velké Británii a k nám se rozšířil na konci devatenáctého nebo na počátku dvacátého století. Také ve výtvarném umění větévky jmelí symbolizují štěstí.

Tato stálezelená rostlina byla odpradáвна obestřena tajemstvím a kouzelnými vlastnostmi. Roste na nepřístupných místech vysoko v korunách stromů a na stoncích má bílé nebo zlatavé bobule, které se podobají perlám. Zvláštní je i to, že bobule dozrávají v zimě. Na rozdíl od jiných rostlin neroste více směrem ke Slunci, ale jeho větvičky směřují bez rozdílu všemi směry. Stejně jako se místem svého růstu nachází mezi nebem a zemí, ani svým směřováním nedává přednost jednomu před druhým. Nachází se na rozhraní obou světů, stejně jako člověk, který patří Zemi, ale má i nesmrtelný Duch pocházející ze světa nebeského.

Pro magické účely bylo nejvíce používáno jmelí z hlohu a jabloně. Tadeáš Hájek z Hájku v překladu Matthioliho Herbáře z roku 1562 uvádí v souvislosti s Vánoce (narozněním dítěte), že jmelí se dávalo dětem do kolébek, aby „duchové zlí a přístrachy jich nemály a strašlivá vidění zahánělo“. Jmelí užívali lidé při obřadech, magii i léčení od nejstarších dob.

Římský spisovatel Plinius Starší, který žil v prvním století našeho letopočtu, ve stati o Keltech píše: „Druidové, tak totiž nazývají své kouzelníky, nepovažují nic za posvátnější než jmelí a strom, na němž roste, za předpokladu, že je tím stromem dub. Se jmelím se na něm lze setkat zřídka, avšak, když jej najdou, trhají jej velmi slavnostně. Dělají to především v šestém dni Luny (tedy sedmé noci!), od něhož datují počátky svých měsíců, svých roků, svého třicetiletého cyklu, protože šestého dne je Měsíc plný síly a doposud neušel

na své dráze ani polovinu. Když vykonají patřičné přípravy k oběti a hostině pod stromem, pozdraví jej jako univerzálního léčitele a přivedou na místo dva bílé býčky, jejichž rohy nebyly dosud svázané. Kněz oděný do bílého šatu se vyšplhá na strom, zlatým srpem utne jmelí a zavine jej do bílého plátna. Pak přinesou oběti prosíce boha, aby se jeho dar zmnožil zároveň s těmi, jimž jej seslal. Věřící, že nápoj připravený ze jmelí učiní neplodná zvířata plodnými a že tato rostlina je lékem proti všem jedům a omlazuje.“ Plinius také uvádí, že Galové nazývali jmelí „to, co vše uzdravuje“, a jako takové bylo symbolem nesmrtelnosti, životní síly a fyzické obnovy. Také zajišťuje plodnost, proto se pod ním dodnes líbáme. Do domu přináší štěstí, odvahu a lásku.

U starých Řeků bohyně Persefona, která je přísnou královnou podsvětí, ale také mladou bohyní jara a obnovy fyzického života, otevírá větvíčkou jmelí bránu mezi světy. Podobné ideje nalezneme i u antických Římanů, kteří svým mrtvým dávali na poslední cestu větvíčku jmelí, aby byli na onom světě dobře přijati. V Římě se jmelí užívalo také při Saturnáliích.

Básník Vergilius přirovnal jmelí ke zlaté ratolesti a věřilo se, že může ukázat cestu k pokladům ukrytým v zemi. Jeho Aeneas nese větvíčku při sestupu do temného podsvětí. Přímo u brány se rozprostírá rozlehlý a chmurný les. Hrdina kráčí za dvěma letícími holubami, kteří ho lákají dál a dál, a bloudí v hlubinách odvěkého boru. Nakonec uvidí v dáli mezi stromy zář Zlaté ratolesti osvětlující větve, které se mu proplétají nad hlavou. Když Aeneas vychází z lesa a přichází k břehům podsvětní řeky Styx, která je hranicí světů, převozník Charon ho odmítá převézt ve svém člunu. Aeneas však vytáhne ze záhradní Zlatou ratolest a zvedne ji. Jakmile ji převozník zahlédne, uctivě ustupuje a přijímá jej do své bárky, která se noří hluboko do vody pod vahou živého člověka. Vergilius tedy vidí jmelí i jako klíč od brány onoho světa. Také píše, že jmelí je jediným listnatým stromem, který je v zimním počasí zelený a svěží. Jeho barvami jsou bílá, zelená a zlatá, tak jako barvy sloupů a kladí, které viděl Herodotos ve starobylém Heraklově chrámu v Tyru.

V jednom germánském mýtu se vypráví, že král zemřel po požití jmelí, jež jej ztělesňovalo, a takto symbolicky přešel z jedné úrovně života do jiné, vyšší, blížící se bohům. V severském germánském eposu Edda se píše o Baldrovi, krásném bohu světla, synovi Odina. Věštba mu předpověděla smrt, a tak jeho matka zavázala přísahou všechny věci na světě, že Baldrovi neublíží. Tím se stal nezranitelným a žádná zbraň mu nemohla uškodit. Zapomněla jen na jmelí, které jí připadalo příliš malé a slabé. Bohové se potom často bavili vrháním zbraní proti Baldrovi a radovali se z toho, že mu žádná neublíží. Bůh Loki, zlomyslný a lstivý, kterého ale můžeme chápat i jako neúprosný osud, prostřednictvím slepého boha Hoda zabije Baldra šípem, který vyrobil ze jmelí. Baldr zemře, avšak znovu se narodí do obnoveného světa poté, co bude starý svět zničen. I zde je jmelí symbolem přechodu života z tohoto do onoho světa a síly znovuzrození.

Japonští Ainuové mají jmelí také ve velké úctě. Je pro ně lékem na všechny nemoci těla i duše. Dává se do jídla nebo se pije jako odvar. Moc jmelí byla mnohdy využívána také k zúrodňování zahrad. Za tímto účelem se listy jemně nařežou, pronese se modlitba a zasejí se spolu se semeny, trochu se jich též přimísí do jídla. Za nejúčinnější se považuje jmelí vyrostlé na vrbě, a to proto, že vrba je v Japonsku posvátný strom.

Jmelí bylo používáno jako amulet proti požáru, ale také jako univerzální magický klíč otevírající všechny zámky. Poskytuje účinnou ochranu proti čárám a kouzlům. Proto v Rakousku kladli větvíčku jmelí na práh, aby chránili celé stavení proti noční můře. Irové zavěšují jmelí na dveře jako pozvánku k prostřenému stolu a zároveň jmelí chrání obyvatele před zlými mocnostmi a kouzly. V Norsku je jmelí symbolem usmíření. Rozhňevaní lidé se musí udobřit pod stromem se jmelím, jinak na sebe přivolají hněv bohů. Pokud budou naše vánoční sny o jmelí, je to znamení brzké svatby.

Sen o jmelí s mnoha bobulemi předpovídá veliké bohatství. Ve Švýcarsku vědí velmi dobře jak získat jmelí rostoucí na dubu. Když

je Slunce ve znamení Střelce a Měsíce ubývá, prvního, třetího nebo čtvrtého dne před novoluním, je nutné jmelí sestřelit z dubu lukem, a když padá, musí se chytit levou rukou. Toto jmelí je pak lékem na všechny dětské nemoci.

Ve francouzském kraji Bourbonnais vařili jmelí utržené na svatého Jana spolu se žitnou moukou jako lék. Ve Walesu dávali větvíčku jmelí utrženého o Svatojánské noci pod polštář, a tato přinášela prorocké sny. Na anglickém severu se říká, že kdo chce mít hojnost mléka, má dát jmelí první krávě, která se otelí po Novém roce.

V Anglii nedaleko Falcon Stone rostl velký starý dub obrostlý jmelím. S ním byla spjata mnohá kouzla a legendy a také na něm záviselo bytí rodiny Hayů. Člen této rodiny strom třikrát obešel ve směru Slunce a pronesl zaříkání. Poté v předvečer svátku Všech svatých novou dýkou uřízl proutek jmelí. Tento se stal účinným prostředkem proti všem čárám a kouzlům. Také byl bezpečnou ochranou v boji. Větvíčka se též dávala do kolébky dětem jako ochrana před Elfy, kteří by je jinak mohli vyměnit za své děti.

Podle jedné legendy bylo jmelí kdysi stromem, z jehož dřeva byl zhotoven kříž, na kterém zemřel Kristus. Strom prý hanbou seschl, aby se přeměnil v rostlinu, která zahrnuje dobrem všechny, kdo pod ní projdou. Jmelí nosí štěstí tomu, kdo je jím obdarován, ale nikoliv tomu, kdo si je koupí pro sebe. V křesťanské tradici

je léčivá moc jmelí přirovnávána k moci Krista uzdravovat nemocné. Udržuje svazky mezi lidmi, protože jeho bobule obsahují silné lepidlo.

Ještě dnes zavěšujeme na Štědrý den jmelí nad dveře nebo nad slavnostní tabuli, abychom získali požehnání a přinesli štěstí do domu. Když zašeptáme do plamínku první zapálené svíčky na vánočním stromečku přání, jmelí nám ho splní. Můžeme se také setkat s názorem, že původní svatojánský olej byl ze jmelí.

Věnovali jsme tedy několik slov rostlině, která provázela magický i praktický život člověka snad již od úsvitu věků. Přestože žijeme v době, která je výjimečně slepá k jemným silám přírody, jež spojují vše se vším, člověka nevyjímaje, magická síla jmelí rezonující s naší duší nás stále nutí je na vánoce nosit do našich domovů. Jeho léčivá síla, využívaná po tisíciletí, byla prokázána vědecky, a nám nyní zbývá dostatečně prokázat i potřeby naší duše, která také potřebuje léčit.

Podle mýtu jmelí shodili bohové na zem, pro své nebeské vlastnosti se s ní však nemůže zcela spojit, a proto roste vysoko v korunách stromů. Používá je jako oporu pro svůj růst, ale zároveň, jak bylo uvedeno, jim prospívá. Podobá se tak nám samým, kteří vlastníme nesmrtelný duch, jehož domovem je nebe, ale nyní musí žít v tomto pozemském světě. Tento duch nesmíme nikdy nechat spadnout až na zem, musíme jej udržovat v blízkosti nebe, a on se opře o naše tělo, bude mu prospívat a v naší duši sjednotí celý vesmír.

Ing. Miroslav Huryta

Literatura:

- Lavenderová, S.; Franklinová, A.: *Magické rostliny*, Volvox Globator, Praha 1999.
Altman, N.: *Posvátné stromy*, Volvox Globator, Praha 2002.
Zíbrt, Č.: *Veselé chvíle v životě lidu českého*, Vyšehrad, Praha 1950.
Pamukov, D.; Achtardžiev Ch.: *Přírodní lékáreň*, Příroda, Bratislava 1986.
Novák, J.; Hísek, K.: *Naše jedovaté rostliny*, Albatros, Praha 1984.
Korbelář, J.; Endris, Z.: *Naše rostliny v lékařství*, Avicenum, Praha 1981.
Petr, O.: *Matthioli herbář neboli bylinář*, sv. II., *Levné knihy KMa*, Praha 2005.
Frazer, J. G.: *Zlatá ratolest*, Odeon, Praha 1977.
Ottův slovník naučný, díl 26, koedice Ladislav Horáček – Paseka a Argo, Praha 2002.

Věděli jste, že...

... Vánoce, které dnes vnímáme jako křesťanský svátek, navazují na starodávné tradice oslav zimního slunovratu, tedy nejdelší noci v roce, během které Slunce svádí svůj nejtěžší boj s temnotou a ráno po nejdelším období tmy znovu vychází vítězné a znovuzrozené. V předkřesťanských dobách se tedy slavil svátek zrození nového Slunce.

... řada vánočních zvyků, které dodržujeme dodnes, pochází z těchto starých dob. Jehličnan, který dnes zdobí naše domovy jakožto vánoční stromeček, byl symbolem spojeným se zimním slunovratem už pro staré Germány, i když tradice jeho zdobení je pozdější. Zvyk rozkrojit jablko, ze kterého věštíme, zda budeme příští rok zdraví či nikoli, zase pochází od Keltů. Zapalování svíček a zdobení domů světélky je též pozůstatkem starodávných tradic, kdy po celou slunovratovou noc hořely ohně, aby pomohly překonat temnotu.

... první písemný záznam o slavení Vánoc máme ze 4. století. Nachází se v přehledu svátků na počest křesťanských mučedníků nazvaném *Depositio martyrum*. Mezi svátky mučedníků je tu připomenut i den narození Krista. Oslava Kristova narození ale v těchto raných dobách byla spíše okrajovou záležitostí. Daleko významnějším dnem byl 6. leden neboli Zjevení Páně, kdy se nově narozenému Ježíši přišli poklonit tři mudrci z Východu.

... během středověku Vánoce postupně nabývaly na významu a zastiňovaly jiné svátky, přičemž do sebe často pojímaly jejich tradice. Například dávání dárků byl zvyk spojený původně s 6. prosincem, svátkem sv. Mikuláše.

ÚVAHY O ŘECKÉ FILOZOFII

(pokračování z minulého čísla)

PRINCIPY ŘECKÉ FILOZOFIE

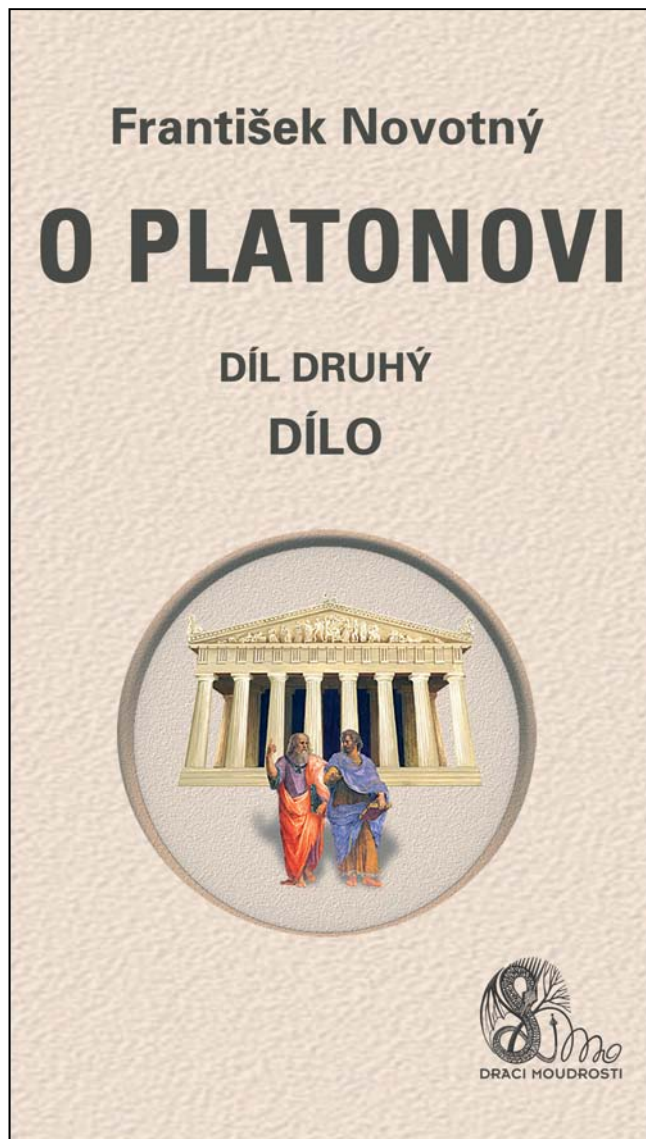
Existuje několik společných principů, na nichž se zakládá řecká filozofie. První princip vyjadřuje to, že pro Řeka svět existuje odjakživa. V samotné theogonii Řek vidí něco, co nemá hranice nebo časová omezení. Když však Řek mluví o světě, ztotožňuje ho s tím, čemu my dnes říkáme příroda. V samotné přírodě existují procesy, které Řek chápe jako změny a transformace, jež jednou musely začít. Jak příroda, tak i svět, nehledě na to, že vše existuje věčně, musely být v jistém okamžiku vytvořeny. A proto existují bohové, kteří se starají o samotné univerzum, jiní bohové, kteří se starají o zákony, a další, kteří jsou stvořiteli. Právě tato věčnost je u Řeků něčím fenomenálním. Oni, kteří byli skutečně racionální lidé a v rámci filozofie velmi racionálně uvažovali, mluvili na jedné straně o věčnosti a na druhé straně o tom, co je neustále podrobno transformaci a změně, tedy o vzniku a zániku. Na jedné straně věřili ve věci nadčasové a na druhé straně projevovali svůj intelekt, aby mohli všechno popsat a vymezit podobu všeho.

Druhý princip je ten, že svět a příroda jsou inteligibilní, myslící. Starověký Řek věří, že svět nebo přírodu může pochopit, ale ne způsobem, jak je chápeme my dnes. Co vyjadřujeme větou *Já chápu přírodu?* Chápu, že existuji já a existuje příroda. Vyloučil jsem jedno z druhého. Pro Heléna je příroda myslící, inteligibilní. To znamená, že chápe přírodu nikoli proto, že sám sebe považuje za schopného ji pochopit, nýbrž proto, že věří, že má nástroj vytvořený ze stejné substance, z níž se skládá i příroda. Považuje sám sebe za součást přírody. Chápe přírodu tím kouskem svého rozumu, který je také obsažen

v přírodě. Neboť člověk se nenachází mimo svět a přírodu. Člověk je podle Řeků stvořen ze stejných prvků, z nichž je stvořena i sama příroda. V tomto aspektu, stejně jako podle jednoho ze zákonů Smaragdové desky, je příroda nebo univerzum mentální. I my v sobě obsahujeme substanci, z níž je stvořena mysl, a pokud patříme k tomuto světu, musí být tato substance, z níž se mysl skládá, obsažena i ve světě. Pokud je člověk myslící bytostí, pak je i samotná příroda myslící bytostí, je to něco živého. Chápat přírodu není nic jiného než odrážet v sobě to, co se nachází kolem nás.

Třetím důležitým principem je to, že svět je pro Řeka uspořádán podle zákonů, které ho řídí. Řek věří, že ve světě existuje řada různých fenoménů, vždy uspořádaných tak, že po prvních následují další. Tento uspořádaný svět Řek nazývá kosmos a je součástí triády spolu s chaosem a theosem. Přestože je tento uspořádaný svět výsledkem, který Řek uznává, nezamítá existenci fází předchozích: chaos – neuspořádaný svět, neuspořádaná manifestace; theos – vliv božské inteligence na to chaotické. Teprve uspořádaný svět je výsledkem vlivu božské inteligence na svět chaotický. Teprve uspořádaný svět je pro Řeka kosmem. A náš pozemský svět, v němž se žije a umírá, musí být řízen stejným zákonem jako kosmos.

Tento řád a zákon byl platný i v rámci soužití mnoha malých států a obcí, mnoha lidí, mnoha národů. Řecko přichází s jistým politickým uspořádáním vytvořeným na základě stejného zákona, který řídí kosmos. Řecko poskytuje model politického soužití, které není otázkou vynálezu, nýbrž potřeby. Mnohdy ani velmi nepříjemné zkušenosti nedokážou lidi přivést k tomu, aby toto soužití mělo nějaký význam, aby bylo náležitě využito. Avšak konkrétně u Řeků je patrné, že právě tyto

principy, které hluboce pronikly do jejich nitra a jejich logického chápání světa, je přivedly k tomu, že politické soužití se stalo předpokladem rozvoje celku. Stejně tak je pro filozofa základní otázkou jeho úvah otázka soužití lidí navzájem a člověka se sebou samým.

NEJZNAMĚJŠÍ FILOZOFOVÉ

Nemůžeme uvést jména všech filozofů, kteří obohatili pokladnici řecké filozofie, ale můžeme se zmínit alespoň o těch nejznámějších.

Po období často nazývaném „předfilozofické“ nebo období mysterického náboženství, z něhož jsou dodnes známa mystéria eleusínská, orfická či samothrácká, následuje doba, v níž se etické a filozofické myšlení projevuje především prostřednictvím literatury. O nejznámějších představitelích té doby

jsme se již zmínili: byli to Homér a Hésiodos. Nemůžeme však opomenout takzvané jambografy, jako byl básník Archilochos, jenž se jako první vyjadřoval o tom, jak cítí hrdost na své duchovní utváření a samoutvrzování. Bojoval kopím stejně obratně jako lyrou. O sobě říkal, že věrně slouží nejen bohu války, ale též Múzám. Z elegiků nejvíce vynikl jeden ze sedmi mudrců, Solon. Kromě toho, že se stal známým zákonodárcem, mluvil o nezbytnosti spravedlnosti ve všem, co přináší dobro světu. Když je narušena spravedlnost a začíná vládnout bezpráví, musí se dříve či později dostavit trest, jehož úkolem je navrátit ztracenou rovnováhu a soulad tam, kde drzost, opovážlivost či nevázanost překročily hranice.

Následují mnozí další lyrikové, dramatikové a tragédové, až se dostáváme do doby, která je nazývána začátkem helénské etiky. Na ionském pobřeží na přelomu 7. a 6. století př. n. l. vzniká milétská škola s Thaletem (dalším ze sedmi mudrců, často považovaným za největšího), Anaximandrem a Anaximenem.

Ke konci 6. století př. n. l. lze pozorovat zajímavý fenomén: filozofická hnutí, jež se rozvíjela na ionském pobřeží, se stahují před perskou invazí. Z Malé Asie směřují na západ k ostrovům a dále na jih Itálie, do části známé jako *Magna Graecia*.

Pythagoreismus jako filozofický směr mohl vzniknout právě stěhováním některých z těchto skupin íonských filozofů. Není však vůbec jisté, zda byli pokračovateli filozofů, o nichž jsme již mluvili. Vznik pythagorejského hnutí je jedním z nejsložitějších fenoménů dějin filozofie, neboť se objevilo najednou. Historikové nedokáží tento fakt, který zdánlivě nemá reálné opodstatnění, uspokojivě vysvětlit; neexistuje nic, co by umožnilo určit vznik pythagorejců jako pokračování předchozích myslitelů, teorií či postulatů. Pythagorejci se objevili už úplní, kompletní, organizovaní v bratrstvech a s dokonale zpracovanými poznatky.

Následuje elejská škola a další významní filozofové, až se dostáváme k Sokratovi, který žil v 5. století př. n. l. a stal se duchovním

otcem nejznámějšího řeckého filozofa všech dob, Platona. Jelikož Sokrates sám nikdy nic nenapsal, stal se proslulým právě na základě Platonových a Xenofonových dialogů, i když se objevuje i v mnoha komediích z té doby.

Jsou známi mnozí sokratovci, z nichž někteří rozvinuli své vlastní směry a školy, avšak nejsladším plodem jeho učení zůstává Platon se svou Akademií. O velikosti jeho učení jasně svědčí i fakt, že Akademie, která byla založena začátkem čtvrtého století př. n. l., přetrvala do roku 529 našeho letopočtu, kdy byla zavřena císařem Justiniánem a její majetek byl zkonfiskován. Platonova *Ústava* či *Zákony* jsou dokonalou učební pomůckou i pro dnešní politology, sociology či etiky a moralisty. Možná bychom dosáhli lepšího soužití a větší svornosti v současném světě, kdyby byly Platonovy dialogy všeobecně zařazeny do povinné četby. Bohužel tomu tak není.

Přestože byl tento filozof vrcholem řecké filozofie, ještě nějakou dobu po jeho smrti se objevovaly různé směry, které dosáhly jistě odezvy, avšak jejich jas už nepřetrval tak dlouho jako Platonův.

Aristoteles je dnes známý jako učitel Alexandra Velikého a jako jedna ze dvou ústředních postav na Raffaelově obraze *Athénská škola*; je to ten, který ukazuje prstem směrem k zemi, zatímco vedle něj stojící Platon ukazuje k nebesům. Velkému renesančnímu malíři Raffaelovi se vskutku podařilo na obraze vystihnout atmosféru několika staletí ve filozofických Athénách.

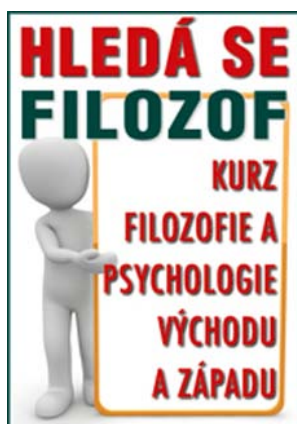
Budou ještě následovat peripatetikové, skeptikové, epikúrejci a již zmíněná stoická škola, která sice vznikla v Řecku, ale významně se rozvinula v Římě, neboť se stala filozofií jak císařů, tak i otroků. Vzpomeňme na římského císaře Marka Aurelia a jeho *Hovory k sobě*, ale též na otroka Epikteta či na proslulého právníka a řečníka Seneku.

Pro tyto a mnohé další filozofy, kterých si sice nesmírně vážíme, ale nevešli se už na těchto několik stránkách, byla filozofie učitelkou všech ctností, neboť když je aplikována v životě, učí člověka trpělivosti, vede k ušlechtilosti a umožňuje dosažení fyzické i duševní rovnováhy.

Tito velcí řečtí filozofové již dávno nejsou na tomto světě, ale žijí prostřednictvím svého učení a lásky k moudrosti, kterou my, milovníci poznání, cítíme. Snad se kolo života brzy znovu otočí a navrátí se ona vznešená touha člověka žít důstojně a spravedlivě v souladu s jinými živými bytostmi a přírodou, jež je naším domovem. Snad znovu přestaneme ničit a začneme opět tvořit, a připravíme tak hnízdo pro další filozofy, kteří svou moudrostí zahájí novou renesanci postavenou na antických hodnotách dobra, krásy a spravedlnosti. Věčné hodnoty totiž neumírají nikdy.

PhDr. Slavica Kroča
Ředitelka Nové Akropolis v České republice

KURZ SROVNÁVACÍ FILOZOFIE A PSYCHOLOGIE VÝCHODU A ZÁPADU

Inspirujte se osobnostmi, které nám zanechaly cenné rady a praktické příklady pro to, jak být pánem sebe sama a nebýt tolik pod vlivem vnějších okolností. V průběhu 26 přednášek se seznámíte se třemi tematickými celky, jež pojednávají o důležitých aspektech lidské existence:

1. etické otázky jednotlivce: pevné hodnoty vytvářející vnitřní sílu osobnosti
2. hledání spravedlnosti ve společnosti, soužití mezi lidmi
3. význam dějin pro pochopení současnosti: jak žít dnes a aktivně vytvářet budoucnost

Součástí kurzu jsou cvičení rozvíjející důležité schopnosti člověka: pozornost, koncentraci, paměť, imaginaci, kontrolu emocí, vůli atd.

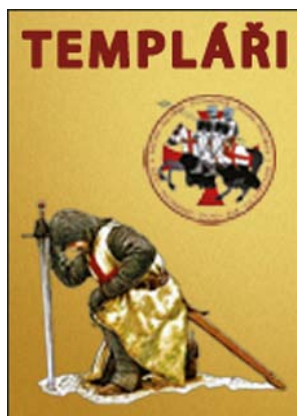

SVĚT ANDĚLŮ

Přednáška

- Andělé v dějinách a dnes • Kdo jsou andělé a komu slouží
- Strážní andělé • Jak s nimi komunikovat

Božstva s charakteristikami andělů znaly nejrůznější kultury a lidé s nimi ve své víře i ve svých životech počítali. Podle nejrůznějších tradic mají charakter poslů, kteří umožňují spojení mezi světem velkých bohů a lidí a naopak. Jsou nezbytní pro život v univerzu. Někteří mají i přímý vliv na naše vlastní životy, a to na úrovni těla, duše i ducha. Na této přednášce se seznámíme s anděly v dějinách a představíme si i možnost, jak s nimi navázat kontakt. Jsou skutečností nebo jsou plodem naší představivosti?

TEMPLÁŘI

Přednáška s videoprojekcí a prezentace knihy „Tajný ideál Templářů“

- Strážci ctností: síla zrozená z harmonie Ducha a těla
- Stavitelé chrámu kultury a vzdělanosti
- Záhadná mise rytířského řádu

Tajemný rytířský řád, který změnil dějiny Evropy. Spojení Ducha a těla jako zdroj síly a moci. Strážci ctností, stavitelé chrámu kultury a vzdělanosti, kteří přerostli své současníky, a tak museli být zničeni. Jejich dílo však nebylo možné vymazat. Co nám tito výjimeční lidé odkázali pro použití v dnešní době? Dokážeme znovu obnovit jejich Ideál?

PRAKTICKÁ RÉTORIKA

Kurz

Rétorika jako umění krásného a dobrého vyjadřování, jehož kořeny nacházíme v antice. Současné příručky prezentačních a komunikačních dovedností stále vycházejí z klasických rad Aristotela či Quintiliana nebo popisují dovednosti rétora velmi podobné rolím, jež vymezil už Cicero. Ale na rozdíl od dnešní doby, která někdy upřednostňuje krásnou formu, tito autoři kladli velký důraz rovněž na kvalitní obsah, hluboké myšlenky i morální étos samotného řečníka.